

Tack gud jag är homo

Säsong 2

Lärrarhandledning

Av Frida Sandegård

TACK GUD JAG ÄR HOMO, SÄSONG 2

Om serien

Programledarduon och bästisarna Alice och Linda reder ut alla bokstäver i hbtqia+. Vad betyder de egentligen? De möter transpersoner, homosexuella, regnbågsfamiljer och personer som på andra sätt bryter heteronormen, och slår hål på myter och föreställningar om hbtq-personer. De hjälper oss att lära oss mer om varandra och visar hur viktigt det är att vi blir lyssnade på, vågar vara oss själva, och inte minst respektera varandra.

Kön och sexuell läggning är en del av vår identitet. En människa är ju så mycket mer än bara kön och sexualitet, men det är viktiga och centrala delar av vilka vi är. Eftersom det är vanligast att vara heterosexuell cisperson (cis förklaras längre fram i handledningen) och eftersom det i de flesta samhällen råder en så kallad heteronorm, vittnar många HBTQIA+-personer om utsatthet, exkludering och okunskap om vad det innebär att inte vara en del av heteronormen.

Precis som seriens titel säger, Tack gud jag är homo, så är det fantastiskt att bli bekräftad som den en är, att känna stolthet och att bli bemött som en hel människa och inte framförallt som lesbisk, bög eller en transperson. Eftersom kunskapen fortfarande är låg, är det bra att öka kunskapen om HBTQIA+-personer, parallellt med att synliggöra faktorer som leder till utsatthet och exkludering.

Målgrupp och syfte

Serien riktar sig till elever på högstadiet och gymnasiet och syftar till att öka kunskap om HBTQIA+-personer och om de normer som leder till olika livsvillkor för heterosexuella cispersoner och HBTQIA+-personer.

Till dig som lärare

Denna lärarhandledning har som mål att stödja dig som lärare så att du blir tryggare att undervisa i ämnen som rör kön och sexualitet. Därför har handledningen stort fokus på att förklara begrepp och på faktarutor. Dessa kan du med fördel låta eleverna ha tillgång till under arbetet med serien. Det finns också övningar och frågor vars övergripande mål är att öka elevernas kunskaper och få dem att reflektera över normer och livsvillkor.

Starka känslor

Ämnen om kön och sexuell läggning kan väcka många tankar och känslor. Några kan få tankar om att inte längre vara ensamast i världen eftersom de kan bli bekräftade och stärkta. Det kan väcka känslor av lättnad, tillhörighet, bekräftelse, att duga som en är och självmedkänsla.

Andra kan av olika skäl ha tankar om att det är fel att vara något annat än heterosexuell och därför kan ämnet väcka känslor av avstånd, ifrågasättande och hat. Det kan yttra sig genom fobiska kommentarer och trakasserier. Sådana tankar kan vara svåra att hantera i ett klassrum för dig som lärare, men inte desto mindre är det viktigt att både våga och kunna hantera dem. Här spelar samtalet en viktig roll, där målet är att utmana elevernas föreställningar och visa dem fler perspektiv. Du som lärare kan alltid utgå från de värderingar som slås fast i både skolans styrdokument och Sveriges grundlag. Det är viktigt att du som

leder lektionen och har ansvar för eleverna vet var du själv står och hur du gör för att värna ett respektfullt samtal och en respektfull miljö.

De hatiska tankar och kommentarer som kan komma upp i undervisningen kallas ofta för kontroversiella frågor. Dessa finns inom många ämnesområden. Det kan handla om allt från fördomar mot olika religioner, ifrågasättandet av mänskliga rättigheter och demokrati till att inte vilja tro på klimatförändringarna. Skolverket har ett bra stöd för lärare att hantera kontroversiella frågor – [Skolverket.se](https://www.skolverket.se). Läs gärna igenom detta inför arbetet med *Tack gud jag är homo* som du misstänker att det kan uppkomma ifrågasättande och hatiska kommentarer bland några av dina elever.

Ordval

I serien pratar programledarna Alice och Linda och deras gäster om ämnen som i vardagen inte är så vanligt att prata om för alla. De använder ord och begrepp som är välbekanta för en del och mindre bekanta för andra. En del av orden är vi också olika bekväma med att använda, till exempel böj och fitta. Det är ord som just många av gästerna och programledarna föredrar att använda – men var och en behöver hitta de ord som den är bekväm med.

Det är viktigt att ha ord för oss själva och våra kroppar. Det som inte har ord finns inte, och då är det svårt att kommunicera kring till exempel samtycke, lust och gränser.

Eftersom språk förändras och det är många begrepp att hålla koll på är det av naturliga skäl inte lätt att säga rätt alla gånger. Det viktiga är att respektera hur någon själv definierar sig och att använda namn och pronomen som den personen själv valt. Och att lära ut gränser – att det är viktigt att respektera andras såväl som sina egna gränser.

Kopplingar till Lgr11 och Gy11

Av läroplanerna för såväl grundskolan som gymnasieskolan framgår att sex och samlevnad samt normer och värderingar är ämnesövergripande kunskapsområden som ska integreras i undervisningen i olika ämnen, och att rektor ansvarar för att det sker. I flera av de nuvarande kurs- och ämnesplanerna återfinns begrepp som sexualitet, relationer, kön, jämställdhet, identitet och normer.

Läs mer på Skolverkets sida [Stöd i arbetet - Sex och samlevnad](#). Här nedan följer några utdrag för olika ämnen. Även i bild, engelska, idrott och hälsa, historia, musik, svenska samt svenska som andraspråk passar *Tack gud jag är homo* att arbeta med.

Biologi

Eftersom de biologiska aspekterna av sexualitet inte kan särskiljas från frågor om identitet, jämställdhet och andra värdefrågor ska eleverna även få tillfälle att samtala om dem. Undervisningen i biologi kan bidra till elevers förståelse för att sexualitet och samlevnadsformer kan se ut på olika sätt och hur normer i samhället, exempelvis skönhetsideal, avspeglas i synen på kroppen och dess funktioner.

Naturkunskap

De olika perspektiven bidrar till att eleverna får en helhetsbild av människans identitet och sexualitet. Lust, kärlek, identitet, relationer, normer och sexualitet verkar i ett komplext samspel och eleverna ska få kunskap om hur personliga värderingar, etiska och moraliska ställningstaganden, samhällets normer, sociala förväntningar och traditionella könsroller påverkar hur olika människor kan tänkas agera i en relation eller en sexuell situation. Normer kring jämställdhet, kön, sexualitet och relationer manifesteras ofta i reklam och andra media. Kursen ska ta upp hur naturvetenskap kan användas som utgångspunkt vid kritisk granskning av budskap och normer i medierna.

Religionskunskap

Religioner och livsåskådningar har i alla tider och i alla samhällen inte bara behandlat existentiella frågor utan även förhållit sig till vardagslivet, relationer och sexualitet. I ämnet religionskunskap är flera delar av syftet kopplat till kön, könsmönster, sexualitet, jämställdhet och relationer.

Samhällskunskap

Eftersom eleverna ska ges möjlighet att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer, kommer till exempel mänskliga rättigheter, jämställdhet, sexualitet och sociala frågor att vara viktiga perspektiv i undervisningen.

Undervisningen ska beröra till exempel sociala, ekonomiska, rättsliga, mediala och politiska aspekter. Dessa infallsvinklar är möjliga att koppla till arbetet med jämställdhet, könsmönster, sexualitet och relationer.

Om avsnitten

Det finns 6 avsnitt i serien. Varje avsnitt är ca 15 minuter långt.

Avsnitt 1 – Tack Gud jag är jag

Programledarduon Alice och Linda reder ut HBTQIA+-begreppen. Vad står alla bokstäver för i hbtq-alfabetet? De träffar också ”baby gays” som berättar om hur det är att vara ung och hbtq-person i skolan idag. Är det fortfarande likadant som när Alice och Linda gick i skolan? Vi träffar också Miranda och Ali som berättar om hur det var att komma ut i sina traditionellt religiösa familjer. Avsnittet handlar om att ha olika identiteter och läggningar och att få vara den en är.

Avsnitt 2 – Hur har ni sex?

Alice och Linda har klitoris-skola och utbildar nyfikna tittare i hur samkönad sex kan gå till. Till sin hjälp har de Gustav som är böj och som besitter kunskap om vad snoppen gillar och inte gillar. Det är fokus på lust och kommunikation och på hur samkönad sex kan gå till.

Avsnitt 3 – Vad är trans egentligen?

Programledarna träffar olika gäster som berättar om hur det är för dem att vara transperson. Vad är skillnaden mellan att vara transvestit, crossdresser och transexuell? Alice och Linda reder ut begreppen samt pratar fördomar och könsdysfori med Mathilda och Sebastian. De träffar också Alex och Pascal och snackar dejting, sex och obekväma frågor.

Avsnitt 4 – Hockeyflator och bögrisyrrer?

Hör yrkesval och sexuell läggning ihop? Alice och Linda bryter fördomar i sina möten med lastbilschauffören Alexander samt frisörerna Momo och Antoine. Duon träffar också spelare ur DIF:s damlag i hockey. Hur är det med fördomen att alla som spelar hockey är flator? Stämmer den verkligen? Vad finns det för normer och fördomar om vad HBTQIA+-personer jobbar som och intresserar sig för?

Avsnitt 5 – Bisexuella och ickebinära

I det här avsnittet är det både befriande och bekymrande att höra att fördomar om sexuell läggning och sexualitet inte enbart finns hos heterosexuella. Alice och Linda träffar Carro och Ebbe, som är bisexuella och upplever att de har hamnat mittemellan två världar. De möter ofta fördomar om sin sexuella läggning från både heterosexuella och homosexuella personer. Duon träffar också Alex som är ickebinär. Tillsammans reder de ut vad ickebinär betyder och vad en ickebinärs sexuella läggning egentligen är.

Avsnitt 6 – Regnbågsbarn

Det finns många olika sätt att bilda familj. Hur mår regnbågsfamiljen? Programledarna Alice och Linda träffar två olika regnbågsfamiljer och tar reda på hur barn till samkönade föräldrar egentligen mår och vilka fördomar de kan mötas av. Hur är det till exempel att växa upp med två mammor? Och vilka fördomar och frågor möts en av som förälder i en regnbågsfamilj?

Arbeta med respektive avsnitt

Avsnitt 1 – Jag är den jag är

Till läraren

Avsnittet handlar en del om trakasserier i skolan, vilket tillhör de vanligaste hatbrotten. Trakasserier förekommer bland annat som klotter på skolan, i någons skåp eller i böcker. Genom att hantera dessa som hatbrott och tydligt sätta gränser för vad som är okej och inte okej att säga till varandra, istället för att acceptera en ”skämtsam jargong”, stärks en inkluderande miljö och därmed psykisk hälsa. I vissa fall handlar det även om att förebygga suicid.

Var uppmärksam på stämningen i klassen när ämnen som har med mänskliga rättigheter och värdighet diskuteras. Sker diskussionen på någons bekostnad, eller som om HBTQIA+-personer är ”några andra” i andra klasser eller andra skolor – vi och dom – så är det ett varningstecken och samtalet behöver istället få en inkluderande ton. Ett bekräftande klimat ska råda, oavsett vilka identiteter eller läggningar eleverna eller deras familjemedlemmar har.

Centrala begrepp i avsnittet

Asexuell - (ace) – en asexuell person föredrar romantiska relationer framför sexuella. Sex är helt enkelt inte viktigt, det är ofta helt ointressant.

Bisexuell – person som attraheras av både män och kvinnor, kön spelar ingen roll.

Cisperson – cis är latin och betyder ”på samma sida”. En cisperson är alltså den som inte är trans. Om en är cisperson så betyder det att olika aspekter av personens kön ”stämmer överens”. Att ens biologiska kön (könsorgan), juridiska kön (personnummer) sociala kön (könsuttryck) och könsidentitet ”är på samma sida” och följer normen av vad en kille eller tjej är.

Homosexuell – person som attraheras av personer av samma kön som en själv.

Heteronorm – med heteronorm syftas på de normer som har att göra med kön och sexuell läggning att göra. Allt från förväntningar på hur en ”riktigt” kille eller tjej ska vara och bete sig och att tjejer och killar förväntas bli kära i varandra. Heteronormen kan leda till att det förutsätts att alla är heterosexuella, tills någonting annat blir synligt eller sägs. Det är därför en måste ”komma ut” som trans, bög eller bisexuell, eftersom andra utgår ifrån att en är heterosexuell cisperson. Heteronormer gör också att heterosexuella antar att det i homosexuella relationer måste finnas en som är ”mannen” och en som är ”kvinnan”, eftersom de utgår från vad som är norm.

Könsuttryck – yttre faktorer, alltså hur någon uttrycker det som kan kallas personens sociala kön, till exempel genom kläder, kroppsspråk, smink eller frisyr. Diskrimineringslagen för bjuder diskriminering som har med könsuttryck och könsidentitet att göra. Könsuttryck och könsidentitet används ofta istället för diskrimineringslagens juridiska begrepp ”könsöverskridande identitet” eftersom det begreppet befäster normen om vad som är ”avvikande” och ”normalt”.

Könsidentitet – det som en känner sig som, det kön en identifierar sig som. Könsuttryck och könsidentitet behöver inte hänga ihop. Även om andra tycker att någon ”ser ut som en kvinna”, är det inte det som definierar någons kön. Biologiskt kön (alltså ens könsorgan) har inte med vare sig könsidentitet eller könsuttryck att göra.

Ikkebinär transperson – binär betyder att någonting består av två delar, till exempel *ja* eller *nej*, *antingen eller*, *kvinnor* eller *män*. Att vara ikkebinär transperson betyder att en inte är vare sig det ena eller andra av de två stereotypa könen, alltså att en inte är kvinna eller man. Många ikkebinära transpersoner identifierar sig inte med kön alls, de känner sig som och tänker helt enkelt att de är en människa.

Intersexuell eller intersex – en person som är född med en kropp vars inre och/eller yttre kroppsdelar inte stämmer överens med samhällets förväntningar om hur en typisk tjej- eller killkropp ska se ut. Det finns många olika intersexvariationer.

Transperson – en person vars könsidentitet och/eller könsuttryck inte stämmer överens med normen för det juridiska kön personen tilldelades när hen föddes. Det går att vara trans på många olika sätt, men det är vanligt att på olika sätt uppleva att ens kropp inte stämmer överens med hur en känner sig.

Transvestit – ett sätt att vara transperson på. Som transvestit klär en sig i det motsatta könets kläder och använder då ett annat pronomen och namn. Det är vanligast att män är transvestiter och klär sig då ibland i så kallade kvinnokläder. Att vara transvestit har inte med sexuell läggning att göra och det går att ha vilken sexuell läggning som helst. De flesta män som är transvestiter är heterosexuella, men det är också vanligt att vara böj eller bisexuell.

Transsexuell – ett sätt att vara transperson på. Transsexuell är en person som genomgått eller väntar på att få genomgå könsbekräftande vård samt byta personnummer, så att den får ett personnummer som stämmer överens med det kön den vill ha. I Sverige är personnumren inte könsneutrala, så om en byter juridisk kön, innebär det att en får ett nytt personnummer.

”+” – Pluset har lagts till för att inkludera olika identiteter, uttryck och läggningar.

Faktaruta

Att tolka religiösa texter.

Det är upp till alla att tolka religiösa texter och det står till exempel ingenstans i Koranen att homosexualitet skulle vara en synd.

Ludovic-Mohamed Zahed driver en regnbågsmoské i Frankrike. Han säger: ”Ingenstans i Koranen står det något om homosexuella. Det Koranen talar om är våld och våldtäkter, och det är väldigt tydligt beskrivet som en synd. Men ingenstans fördöms homosexualitet”. (Kulturnyheter, SVT, 1 augusti 2014). Nur Warsame är till exempel sedan 2016 Australiens första öppna homosexuella imam.

Inom kristendomen har det också gjorts olika tolkningar av Bibeln. Eva Brunne valdes 2009 till biskop i Sverige. Hon blev därmed den första öppet lesbiska biskopen i världen. En biskop är ledare för ett stift, som är ett geografiskt område och består av flera församlingar.

Inom den judiska församlingen i Stockholm har rabbin David Lazar länge arbetat för hbt-personers rättigheter inom judendomen. 2013 vigde han det första samkönade paret i Stora Synagogan i Stockholm. (Det står hbt här, eftersom det var vanligast att säga så för 10 år sedan, när David var en av pionärerna i arbetet för hbt-rättigheter.)

Homofobi och transfobi kan vara hatbrott.

I Sverige har vi en lagstiftning som förbjuder hets mot folkgrupp. Hatbrott kan begås med motiv kopplat till sexuell läggning och kön. Det är gärningspersonens motiv som avgör om något ska anses som ett hatbrott eller inte. Alltså spelar det ingen roll om den person som blir utsatt verkligen är lesbisk eller transperson till exempel, det är uppsåtet som räknas.

Förberedelse inför lektionen

Papper och pennor.

Uppgift inför visning av avsnitt 1

Ordmingel om HBTQIA+

Skriv upp olika begrepp på lappar, ett begrepp på varje lapp. Skriv sedan ned förklaringen på andra lappar. Dela ut lapparna till klassen, ena hälften har ett begrepp och andra hälften har olika förklaringar. Låt eleverna leta reda på den som har lappen som hör ihop med ens egen lapp. Låt varje par presentera och berätta om det ord som står på deras lappar.

Tips: Utöver ordlistan här ovan kan du hämta begrepp från [RFSL:s begreppsordlista](#) eller ordlistan från [transformering.se](#).

Uppgift efter visat avsnitt

Gör en lista

Linda och Alice blir besvikna över att det fortfarande inte är lätt att komma ut i skolan. Hur skulle Linda och Alice reagera om de kom till er skola? Skulle de bli glada över att er skola gör ett bra jobb eller skulle de bli besvikna?

Gör en lista på olika saker som lärare och elever kan göra för att skapa en stämning där alla kan trivas i skolan på lika villkor, oavsett könsidentitet och sexuell läggning.

Reflektionsfrågor

1. Finns det några situationer när heterosexuella cispersoner behöver ”komma ut”? Kan till exempel ett visst könsuttryck göra att omgivning tror att en inte är hetero?
2. När är det relevant att fråga om någons sexuella läggning eller könsidentitet? När är det inte ok?
3. Hur ofta får heterosexuella frågan om vad hen har för sexuell läggning?
4. Hur kan en veta vilken sexuell läggning någon har?
5. Hur är stämningen kring heteronormer och HBTQIA+ på er skola?
6. Är det skillnad mellan högstadiet och gymnasiet? Om det är skillnad, varför då?

Länkar till fördjupande läsning

- **RFSL Ungdom** – Medlemsorganisation för unga HBTQIA+-personer.
- **UMO.se** – Ungdomsmottagningen på nätet.
- **Origo** – Verksamhet som arbetar mot hedersrelaterat våld och förtryck med god hbtq-kompetens.
- **Mind** – Organisation som arbetar för att stärka psykisk hälsa och har en självmordslinje för den som önskar prata med någon.

Avsnitt 2 – Hur har ni sex?

Till läraren

Språkbruk och begrepp: om fitta, kuk och omskärelse vs könsstympad.

Det är viktigt med ord för oss människor och våra kroppar. Om vi inte har ord för kroppsdelar eller olika identiteter så finns vi inte, och om vi inte finns så mår vi nog inte så bra. Därför är det viktigt med ett språkbruk som bekräftar och är värdeneutralt. Ord som fitta och bög är värdeneutralt för många, medan det känns som dåliga ord för andra. Alternativ till fitta är till exempel slida, men det är vanligare att använda hos läkaren. Och snippa är vanligare att använda för och av barn. Det finns många ord – lista olika ord tillsammans och reflektera över när och var de kan användas.

Det viktiga att förmedla är att var och en behöver hitta ord som de själva är bekväma med att använda om sig själva och om sin kropp.

Det är inte ovanligt att höra fitta eller bög i kombination med olika svordomar. Diskutera gärna med eleverna:

- Varför är ett könsorgan en svordom?
- Är det lika vanligt att kombinera kuk med svordomar?
- Varför är det som är kvinnligt och feminint vanligare att använda som skällsord?

Det är vanligt att sexualupplysare och kuratorer använder begreppet omskuren i mötet unga, eftersom inte alla tänker om sig själva att de har blivit könsstympade. I politiska sammanhang i västvärlden är det dock vanligare att prata om könsstympning. Det är vanligt att använda olika ord vid olika tillfällen och till exempel skilja på arbetet i möte med unga och på politiskt förändringsarbete. Men för att bekräfta och skapa en känsla av att vara sedd, kan det vara bra att framför allt vara medveten om vilket ord en använder vid olika tillfällen. Inget är rätt eller fel.

Detta avsnitt handlar om olika sexuella praktiker och inte så mycket om hur säkrare sex går till, alltså hur en kan skydda sig mot könssjukdomar och graviditet. Kondom och slicklapp nämns, men inte mer än så. Denna lärarhandledning fokuserar istället främst på samtycke och kommunikation och på kunskap om könsorganen. Vill du fördjupa elevernas kunskaper om säkrare sex så finns inspirationslista och länkar i slutet av materialet.

Förberedelse inför lektionen

Skaffa illustrationer över yttre och inre könsorgan. Dessa kan du antingen kopiera upp till eleverna eller projicera. Bra illustrationer kan du hämta på RFSU.se.

I avsnittet visas endast de yttre könsorganen, använd gärna en illustration som omfattar både de yttre och inre könsorganen. Läs på om könsorganen, både de yttre och de inre.

Faktaruta

Könsorgan

Könsorgan kan se väldigt olika ut. Tyvärr finns det starka normer kopplat till dessa kroppsdelar. Det är normalt att till exempel punkulorna och blygdläpparna är olika stora, att hår växer på ganska många stället och att det beror på svällkroppar om en kuk är sned. Titta även på bilder av könsorgan som är omskurna/könsstympade ser ut. På www.rfsu.se hittar du bra bilder som visar både de inre och yttre könsorganen. Där framgår det tydligt hur stor en klitoris faktiskt är och var prostatan sitter på personer med kuk. Prostatan är skön att stimulera för många.

Säkrare sex med kondom och slicklapp?

Kondom skyddar mot könssjukdomar och graviditet. Om några ska dela en sexleksak kan det vara bra att ha kondom på den och sedan byta ut kondomen när de turas om. Eller se till att tvätta sexleksaken med tvål och vatten innan de byter. Kondomen ska inte användas fler gånger, varken om den sitter på en penis eller på en sexleksak. Generellt är det få som rekommenderar slicklapp eftersom oralsex med en fitta är en ganska säker typ av sex och risken att få överförbara könssjukdomar är låg. Framförallt är det herpes, HPV och hepatit A som kan överföras, men risken är alltså låg.

Uppgifter inför avsnitt 2

Hur liknar fittan och kuken varandra?

Tillhandahåll bilder på könsorganen till eleverna, antingen genom lärplattform eller utskrivna kopior. Dela upp klassen i mindre grupper och låt dem skriva ned så många sätt som kuken och fittan är lika varandra på. Den grupp som kommer på flest likheter vinner!

Diskussionsfrågor:

1. Vad betyder det att ha sex första gången?
2. Vad kan sex vara? Är onani sex?
3. Hur vet en att en vill börja ha sex?

Uppgifter efter visat avsnitt

Könsorganen

A. Fittfakta och kukkunskap

Hämta bilder på könsorganen från RFSU.se – Faktakunskap om könsorganen

1. Vilka är de inre könsorganen för kuk och fitta?
2. Vad beror det på att en del kukar är sneda?
3. Hur stora är de delar av klitoris som sitter inuti kroppen?
4. Varför är punkulorna olika stora?
5. Varför kallas det ”inre blygdläppar” när det är vanligt att de är större än de yttre blygdläpparna?

B. Diskussionsfrågor om könsorgan

1. Hur många synonymer finns det för fitta och kuk?
2. Vilka ord för könsorganen är vanliga och i vilka sammanhang används de?
3. Är några ord ”fula” eller dåliga? Vad beror det på i så fall?
4. Har det förändrats vilka ord som anses fula?

Samtycke, ömsesidighet och kommunikation

Samtycke är ett juridiskt begrepp som betyder att någon säger ja eller godkänner något, till exempel att säga ja till sex. I Sverige är det olagligt att ha sex med någon som inte har godkänt/gett sitt samtycke. Det här är en reflektionsövning om ja- och nejsignaler inspirerad från RFSUs metodbank.

Ja- och nej-signaler

Rita en helkroppsfigur på tavlan. Fråga eleverna:

- När en hånglar eller har sex med någon – hur kan en förstå att den andra tycker om det en gör?
- Hur kan en kommunicera att en tycker om det den andra gör?

Skriv upp det eleverna säger och dra streck till den kroppsdel det handlar om.

Rita en ny helkroppsfigur på tavlan och gör samma sak utifrån frågorna:

- När en hånglar eller har sex med någon – hur kan en kommunicera att en inte tycker om det den andra gör?
- Hur kan en förstå att den andra inte tycker om det en gör med den?

Prata om nej-signalerna:

- När den andra ser ut att ha ont eller ser rädd ut.
- När den andra sover, är mycket full eller påverkad.
- När den andra inte ger några ja-signaler.

Prata också om:

- När är det försent att ångra sig/avbryta sex? (Aldrig)

Länkar/mer läsning

RFSU – Sex på ditt sätt - om sex för unga. Metodbank med olika lektionsupplägg

UMO.se – Ungdomsmottagningen på nätet

Skolverket – Stöd i arbetet – om sex- och samlevnad (benämnt sex och relationer från och med 1 juli 2021.)

RFSL Ungdom – Medlemsorganisation för unga HBTQIA+-personers rättigheter.

100 frågor om sex – korta klipp på UR Play

Avsnitt 3 – Transpersoner

Till läraren

Läs på i förväg om olika begrepp om normer som handlar om kön, för att kunna föregå med gott exempel och för att vara bekväm med olika ord och begrepp. Utgå ifrån att det finns många sätt att vara sig själv på. Kom ihåg att det inte går att se utifrån vilket kön en person har. En del elever kan vara i en process av att fundera mycket på hur de identifierar sig och det är många gånger mycket bekräftande att bli speglad och erkänd.

Programmet tar inte upp cispersoner eller cisnormen, men de orden och begreppen förklaras i lärarhandledningen eftersom cisnormer (ibland även kallad tvåkönsnormer) präglar oss alla. Även om kön och könsidentitet inte är samma sak som sexuell läggning så påverkar normerna varandra. Och det är bra att ha ett ord för de som inte är transpersoner: cispersoner.

Centrala begrepp

Cis och cisnorm – cis är latin och betyder ”på samma sida”. En cisperson är alltså den som inte är trans. Att vara cisperson betyder att olika aspekter av kön ”stämmer överens” och är på samma sida. Att ens biologiska kön (könsorgan), juridiska kön (personnummer) sociala kön (könsuttryck) och könsidentitet följer normen för vad en kille eller tjej är. I samhället har vi en cisnorm, alltså normer som gör att vi förväntar oss att alla är antingen (cis)tjej eller (cis)kille. Att vara cisperson kan beskrivas som att leva upp till förväntade könsnormer.

Community – ett sammanhang som handlar om någon typ av tillhörighet. I detta sammanhang syftas det på HBTQIA+-community och trans-community.

FTM – female to male. En person fick ett kvinnligt personnummer när den föddes, alltså tilldelades kvinnligt kön eftersom den föddes med snippa, men har senare gjort en transition för att få kroppen att bli en manskropp.

Könsdysfori – det lidande som en person kan känna på grund av att ha fel kropp. Könsdysfori är en medicinsk term och för att få hjälp med könsbekräftande vård krävs en medicinsk diagnos som en kan få av läkare. Alla transpersoner har inte könsdysfori, men kan ändå vilja ha könsbekräftande vård.

MTF – male to female. En person fick ett manligt personnummer när den föddes, alltså tilldelades manligt kön eftersom den föddes med snopp, men har senare gjort en transition för att få kroppen att bli en kvinnokropp.

Pronomen – pronomen är det ord en använder istället för namn på en person. Exempel på pronomen är hen, hon, han, den, henne, honom och henom.

Transperson – en person vars könsidentitet och/eller könsuttryck inte stämmer överens med normen för det juridiska kön personen tilldelades när hen föddes. Det går att vara trans på många olika sätt, men det är vanligt att på olika sätt uppleva att ens kropp inte stämmer överens med hur en känner sig. Det finns många ord för olika sätt att vara transperson på. Bigender står för att en har två kön och kanske växlar mellan dem. Nongender och agender beskriver att en tänker att en inte har något kön. Ickebinär är den svenska versionen, som framförallt beskriver att en inte känner sig som ett av två kön. En del ickebinära känner sig som någonstans mittemellan, varken eller, eller med inget kön alls. Genderqueer och intergender definierar ännu mer att kön är flytande och förändras. Att vara genderqueer eller intergender kan betyda att en känner sig som olika kön olika dagar och har olika könsuttryck och könsidentiteter. ”Inter” betyder mellan.

Transvestit – ett sätt att vara transperson på. Som transvestit klär en sig i det motsatta könets kläder och använder då ett annat pronomen och namn. Det är vanligast att män är transvestiter och de klär sig då ibland i så kallade kvinnokläder. Ett annat ord för samma sak är crossdresser, alltså att använda ”det motsatta könets” kläder och uttryck.

Transsexuell – ett sätt att vara transperson på. Transsexualism är en medicinsk diagnos för den typ av transperson som genomgått, eller väntar på att få genomgå, könsbekräftande vård, samt byta personnummer. Diagnosen handlar alltså om att få hjälp att få ett personnummer som stämmer överens med det kön en känner sig som.

Transition – tidigare var det vanligt att säga att någon ”byter kön” eller har gjort en könskorrigering. Idag är det vanligare, och av de flesta mest uppskattat, att säga att en har gjort en transition eller genomgått könsbekräftande vård. Det enda kön som en byter när en genomgår könsbekräftande vård är det juridiska, som byts ut så att siffrorna stämmer överens med det kön en ska ha. Det är få som säger att de ”byter” kön, eftersom de kanske alltid har haft den könsidentitet de har. Det är bara det att kroppen behöver genomgå könsbekräftande vård för att stämma överens med det kön som en känner sig som. (Se faktaruta om könsbekräftande vård.)

”Att passera” – innebär att en uppfattas av andra så som en uppfattar sig själv. Till exempel en kvinna som föddes med pojkropp och har genomgått könsbekräftande vård börjar ”passera” när andra uppfattar henne som tjej.

Faktaruta

Kön och sexuell läggning är inte samma sak.

Att vara transperson, till exempel transsexuell eller ickebinär, har inte med sexuell läggning att göra. Transpersoner kan vara till exempel hetero- bi- eller homosexuella. Intersex har varken med att vara trans eller att ha någon särskild sexuell läggning att göra. Intersex har bara att göra med hur könsorgan och reproduktiva organ ser ut och fungerar.

Könsbekräftande vård.

Tidigare var det vanligare att säga könskorrigering eller att ”byta kön”, vilket många transpersoner inte tycker är ett bra begrepp eftersom det snarare handlar om att bli bekräftad som den en är, därför är könsbekräftande vård ett bättre begrepp.

Vad är kön?

Kön består av olika aspekter som tillsammans definierar ens könsidentitet.

- Biologiskt kön – det biologiska könet är ens könsorgan. Det vanligaste är snopp eller snippa men även det biologiska könet består av ett spektrum. Med biologiskt kön menas hormoner, könsorgan och reproduktiva organ.
- Juridiskt kön är vad som står i passet. I Sverige har vi två juridiska kön. I flertalet länder, bland annat Pakistan, Sydafrika och Tyskland, finns det fler än två juridiska kön.
- Könsidentitet är det som en själv känner sig som och en identifierar sig med.
- Socialt kön är hur andra uppfattar en och det hänger ihop med könsuttryck, alltså vilka kläder och attribut en använder och hur de kallas feminint eller maskulint.

Uppgifter inför avsnitt 3

Vad är kön?

Förklara olika aspekter av kön (se faktaruta Vad är kön?).

Skapa sedan smågrupper och låt varje grupp fördjupa sig i varsin aspekt, till exempel juridiskt kön eller biologiskt kön. Därefter får en grupp i taget redovisa för övriga klassen vad de har funnit om sin aspekt av kön. Låt grupperna till exempel ta reda på vad som gäller för ”deras” aspekt av kön:

- Hur många kön finns det?
- Hur ser det ut i olika länder?

- Har det förändrats på något sätt genom tiderna? Hur såg det till exempel ut för 100 år sedan? 50? 25?
- Ser det olika ut i en storstad jämfört med glesbygd?

Uppgifter efter visat avsnitt

Normer i förändring.

Förbered gärna lektionen med bilder på ”manliga män” och ”kvinnliga kvinnor” från olika delar av världen under olika århundraden. Låt eleverna titta på bilderna och reflektera över vilka könsnormer som gäller idag.

Berätta att rosa ansågs förr vara en mycket manlig färg och på 1700-talet var en riktig karl den som kunde gråta offentligt och visa känslor och kvinnor som gick i byxor ansågs vara hot mot kyrkan. Hur vi klär oss och vad som uppfattas höra till det ”kvinnliga könet” och det som hör till det ”manliga könet” förändras. Låt eleverna utifrån detta diskutera:

- Vilka normer gäller idag för till exempel en heterosexuell tjej i storstan och en homosexuell kille på landsbygden? Hur många fördomar/uppfattningar om dem kan ni komma på?

För att fördjupa er om normer i förändring – och höra mer om det finns något mer manligt än en hög röd klack med rosetter och krusiduller – lyssna på UR-produktionen *Fejkskolan* och avsnittet *Klacken – attributet som bytte kön*.

Reflektionsfrågor

I avsnittet träffar programledarna Alice och Linda endast så kallade binära transpersoner – alla de träffade var antingen tjej eller kille. Men det har alltid funnits även ickebinära transpersoner.

Låt eleverna reflektera över:

- Hur ser könsrollerna ut idag?
- Hur påverkar könsrollerna utrymmet att komma ut som ickebinär eller att vara transperson på olika sätt?
- Finns det förväntningar på hur en ”riktig” tjej och kille ska vara?
- Hur ser de förväntningar och normer ut på olika ställen i Sverige? Ser de olika ut?
- Vad behövs för att vi ska acceptera alla i samhället?

Kända transpersoner

Flera kända personer har genom åren kommit ut som transpersoner. Välj någon du känner till och försök hitta någon artikel eller ett videoklipp där personen pratar om hur det var att komma ut som transperson. Hur kändes det innan och efter? Vilka reaktioner mötte personen? Vilka råd ger personen till andra i samma situation?

Länkar/mer läsning

UMO.se – Ungdomsmottagningen på nätet

RFSL Ungdom – Medlemsorganisation för unga HBTQIA+-personers rättigheter

Transammans – Förbundet för transpersoner och närstående

Transformering – RFSL Ungdoms sida om trans

Avsnitt 4 – Hockeyflator och bögrisyrrer?

Till läraren

Alla avsnitt, men särskilt detta, handlar om fördomar om HBTQIA+-personer. Vi har alla fördomar, det är inget konstigt eftersom vi alla är präglade av det samhälle vi lever i. I stället för att fokusera på att fördomar är fel, fokusera i stället på hur det kommer sig att en del av oss har de fördomar vi har och att fördomar ibland krockar med varandra och är motsägelsefulla.

Olika generationer har olika fördomar, vilket också betyder att normer, ideal och därmed fördomar förändras. Det tycker många känns hoppfullt – om människan verkar ha "hittat på" hur en ska vara som "riktig" tjej, så kan vi ju förändra normer och ideal. Då kan det vara lättare att förstå att det inte är mig det är fel på och att vi kan skapa den kultur vi vill ha. Även om det såklart kan ta tid och kräver integritet, gränsdragning, trygghet och en främjande arbetskultur.

Faktaruta

Viktiga årtal och fakta för HBTQI-personers rättigheter

- Transsexuella tvångssteriliserades fram till 2013 i Sverige, för att få tillgång till könsbekräftande vård. Sterilisering var alltså ett krav för att få tillgång till vård och ett nytt personnummer, och betraktades därför som tvång. Staten har i efterhand betalat ut skadestånd till samtliga som tvångssteriliserades pga detta, efter en lång kamp från hbtq-rörelsen.
- Samkönade äktenskap tilläts 2009 genom en könsneutral äktenskapslag.
- Samkönat partnerskap infördes 1995.
- Homosexualitet klassades som sjukdom fram till år 1979.
- Homosexuella handlingar var olagligt fram till 1944.
- Barn med vissa intersexuella tillstånd i Sverige opereras för att kunna få ett personnummer. Det beror på att vi i Sverige inte har könsneutrala personnummer, så för att få ett personnummer måste du ha en könstillhörighet.

Stonewall startade Pride

Stonewall var en pub i New York dit många hbtq-personer gick på 60-talet. 1969 trakasserade polisen gästerna genom omotiverade kontroller. De flesta gästerna var svarta amerikaner och latinamerikanska transkvinnor som till slut fick nog. De slog tillbaka och det blev flera demonstrationer mot polisvåldet. Detta blev så småningom det vi idag kallar för Pride-paraden.

Tips! Om ni vill fördjupa er i detta så kan ni lyssna på UR:s program *Kunskapsverket – Historia*, avsnittet Stonewall.

Förberedelse inför lektionen

Läs på om viktiga datum och fakta för HBTQI-personers rättigheter, se faktarutan ovan.

Läs igenom avsnittet om Joel i rapporten *Idrott för alla kroppar*, från RFSL. Förse alla elever med texten, till exempel genom lämplig lärplattform eller på en utskriven kopia.

Uppgifter inför avsnitt 4

Reflektera i mindre grupper eller i helgrupp:

A. Trans och idrott

Läs och prata om avsnittet om Noel Filén Hammarström i RFSL:s rapport *Idrott för alla kroppar*

(finns att ladda ned på RFSL.se) och om hans resa för att få spela i herrarnas basketlag. Vilka rutiner och regler bör idrottsförbunden ha, så att de inte exkluderar någon?

B. Kamp för rättigheter

Normer förändras och kampen för mänskliga rättigheter är inte färdig. Politisk förändring sker sällan på grund av att majoriteten eller politiker plötsligt bestämmer sig för att inkludera grupper i lagstiftningen eller att ”ge” rättigheter till en grupp. Ofta handlar det om att några vinner sina rättigheter efter många års påverkan och arbete.

Fördjupa er i olika viktiga årtal (se faktarutan ovan) och ta reda på mer om hur det kom sig att de olika förändringarna skedde.

Uppgifter efter visat avsnitt

Reflektera i mindre grupper eller i helgrupp:

1. Varför finns det fördomar som säger att bögar är rika och flator fattigare? Hur har det med jämställdhet att göra? Är fortfarande män mer välbetalda än kvinnor?
2. Varför finns det fördomar om att bögar bryr sig om sitt utseende mer än vad heterosexuella killar gör? Betyder det att heterosexuella killar har dålig hygien eller är sämre på att ta hand om sig själva?
3. Ibland kan det höras att homo- eller bisexuella ”skyltar” med sin sexualitet. Hur ”skyltar” heterosexuella med sin sexualitet? Varför kan samma handling eller beteende uppfattas så olika beroende på vem som utför den?
4. Manlighet och maskulinitetsideal. Är det mer tabu att vara böj i herrhockeyn än att vara flata i damhockey? Vad beror det på – och har det förändrats genom tiderna?
5. Vad behövs av skolan, samhället och familjen för att det ska vara lättare att ”komma ut”?
6. Varför beskrivs HBTQIA+-personer oftare utifrån sin sexuella läggning eller sina könsidentiteter, till skillnad från heterosexuella cispersoner? Hur har det med heteronormer att göra?

Länkar/mer läsning

RFSL:s rapport *Idrott för alla kroppar*, 2020
Kunskapsverket - Historia, *Stonewall*, UR Play

Avsnitt 5 – Bisexuella och ickebinära

Till läraren

I avsnittet träffar programledaren cispersoner som identifierar sig som bisexuella och en ickebinär person som identifierar sig som gay. Det kan vara trixigt att hålla reda på att kön och sexuell läggning inte hänger ihop, att det går att ha vilket kön som helst och samtidigt vilken sexuell läggning som helst. Det är upp till var och en att bestämma hur den identifierar sig, oavsett om det bryter mot normer om hur en ska vara.

Centrala begrepp

Bisexuell – en sexuell läggning som definierar att en person bli kär i både kvinnor och män.

Bi-curious – används ibland som ett skällsord för att misstänkliggöra eller driva med personer som är bisexuella. En del säger också att de är bi-curious och då brukar det betyda att de har relationer med personer av ett annat kön, men kan ändå tycka om att ha sex med personer av samma kön utan att vilja vara ihop med dem.

Homonorm – ett begrepp för de normer som kan uppstå i minoritetsgrupper, till exempel bland homosexuella. Till exempel normer om hur en ska klä sig eller röra sig för att få vara en ”riktig” homosexuell.

Heteronorm – ett begrepp för de normer som präglar samhället som gör att de flesta av oss utgår från att någon vi möter är heterosexuell cisperson tills något annat ”bevisas”. Detta får som konsekvens att lagstiftning och bemötande inte är lika bra för HBTQIA+-personer.

Ickebinär – att inte vara antingen man eller kvinna. En del känner sig som lika mycket man och kvinna, andra ickebinära känner sig som ingenting, de bara är en person. Som ickebinär kan du få hjälp från vården om du upplever könsdysfori, alltså att må dåligt över hur din kropp ser ut.

”Att vara i garderoben” – ett uttryck för att inte vara öppen med sin sexuella läggning eller könsidentitet. Att inte ha ”kommit ut” ännu. Uttrycket används inte så ofta längre.

Faktaruta

Könsbekräftande vård för icke-binära kan bestå av överkroppskirurgi (att förstora bröst eller ta bort bröst), hormonbehandling genom östrogen eller testosteron eller stopphormoner, hjälp att få bort oönskad kroppsbehåring (till exempel ansiktshår), och röstträning för att höja eller sänka röstläget.

Juridiskt kön

I en del länder finns ett tredje juridiskt kön. Exempel på länder som har ett tredje juridiskt kön är Indien, Tyskland och Sydafrika. I Sverige kan du inte få ett personnummer utan att också få ett juridiskt kön, eftersom näst sista siffran avgör vilket juridiskt kön du har; jämn siffra för kvinnligt juridiskt kön och ojämn siffra för manligt juridiskt kön. I många kulturer, särskilt inom vissa ursprungsbefolkningar, har transpersoner ansetts heliga och haft hög status eftersom de sågs som närmare det gudomliga. Men kolonialmakterna har förtryckt ursprungsbefolkningarnas traditioner och tro och infört lagstiftning som förtrycker HBTQI-personer.

Förberedelse inför lektionen

Whiteboardtavla eller blädderblock och pennor

Fysiskt utrymme för eleverna att stå på en tänkt linje i klassrummet

Uppgifter inför avsnitt 5

Reflektionsfrågor – ”På linjen”

Du kommer med ett påstående som eleverna ska ta ställning till genom att placera sig i klassrummet längs en linje. Ställ upp tre stolar eller lägg tre lappar på golvet på en tänkt linje med någon meters mellanrum. Vid den ena yttersta stolen/lappen ställer sig eleverna om de håller med ditt påstående fullt ut och vid den andra yttersta stolen/lappen om de inte håller med alls. Det går inte att välja att stå vid den mittersta stolen/lappen! Detta för att det inte ska vara möjligt att ställa sig i mitten och säga att ”det spelar ingen roll”. Eleverna måste välja någon sida av den mittersta platsen. Ju närmare mittenplatsen en står, desto mer tycker en att det inte spelar någon roll, men en måste ändå välja någon sida.

Påståenden:

- ”Det är aldrig viktigt att veta vilken sexuell läggning någon har.”
 - Diskutera: I så fall - när är det relevant?
 - Diskutera: För vem är det relevant?
- ”Det är mycket viktigt att dela upp saker, tex rum, kläder, färger osv efter kön”.
 - Diskutera: Varför delar vi upp saker efter kön som inte måste vara uppdelade efter kön?
 - Diskutera: När spelar det roll?

Uppgifter efter visat avsnitt

Låt eleverna arbeta med följande uppgifter i mindre grupper.

Kartlägg könade platser

Fundera över vilka platser i samhället som är ”könade”, alltså där du behöver vara antingen kvinna eller man för att få komma in. Är till exempel skyltningen till skolans toaletter en bild på en toalett eller en bild på en man eller kvinna?

1. Gör en lista på så många könade platser ni kommer på.
2. Gör en ny lista utifrån listan på de platser som lika gärna kan sluta vara könsuppdelade.
3. Markera vilka av dessa platser som hör till skolan och lämna till elevrådet, läraren eller rektor så att platserna kan ändras till könsneutrala.

Undersök juridiska kön

Finns det fler juridiska kön än man och kvinna? Ta tillsammans reda på i vilka länder det finns fler juridiska kön än två. På vilka olika sätt har länderna ordnat så att det finns fler möjligheter än endast man och kvinna? Som fördjupning kan ni se *Perspektiv på världen* och avsnittet *Hijras – Indiens tredje kön* på UR Play.

Diskutera könsneutrala pronomen

Försök komma på så många könsneutrala pronomen ni kan. Skriv ned dem och fundera över vad varje pronomen betyder. Jämför sedan med varandra.

Länkar/mer läsning

Transformerings.se – en sida på RFSL Ungdom.

RFSL Ungdom – medlemsorganisation för unga HBTQI+-personer.

Perspektiv på världen, Hijras – Indiens tredje kön, UR Play

Avsnitt 6 – Regnbågsbarn

Till läraren

Barn idag växer upp i olika familjer och bland den generation som är elever idag är det fler än någonsin som växer upp i regnbågsfamiljer. Flera barn har också föräldrar som tidigare levde i heterosexuella relationer, men där föräldrarna har skiljt sig och den ena numera lever i en homosexuell relation. De barn vars förälder genomgått könsbekräftande vård och inte längre är en man, brukar fortfarande kalla sin förälder för pappa, även om hon numera heter till exempel Anneli.

Familjer ser helt enkelt ut på olika sätt och i ditt klassrum finns elever från alla former av familjer. Det är en bra tumregel att utgå ifrån.

Centrala begrepp

Närståendeadoption – en närståendeadoption behöver i vissa fall göras när två ciskvinnor har skaffat barn tillsammans. Då kan den som inte har fött barnet, alltså den som inte är biologisk mamma, behöva adoptera barnet så att även hon blir juridisk förälder. Det kallas närståendeadoption. Den som föder ett barn blir automatiskt juridisk förälder.

Juridisk vårdnadshavare – i Sverige kan en bara vara två juridiska vårdnadshavare. De som är fler än två, och vill vara föräldrar tillsammans till ett barn, kan alltså inte vara juridiska vårdnadshavare allihop. Trots att de alla är föräldrar och barnet eller barnen upplever att alla är föräldrar. Att vara förälder är alltså inte samma sak som vara juridisk vårdnadshavare.

Donator – den som donerar könsceller, till exempel ägg eller spermier. Den som är donator är inte förälder eller vårdnadshavare.

Faktaruta

Olika sätt att bilda regnbågsfamilj

Heminsemination – Att få barn med en kompis eller bekant. Det går till så att den som har sperma ejakulerar i en burk och den som har livmoder sprutar in sperman i slidan med hjälp av en plastspruta. Det går att göra hemma.

Assisterad befruktning på klinik – Par där en eller båda har livmoder kan antingen stå i kö hos landstinget eller betala hos en privat klinik (i Sverige eller utomlands) för att få sperma från en donator. Sperman insemineras på klinik och då går det att få in sperman ända in i livmodern. Assisterad befruktning på klinik är också vanligt bland heterosexuella cispersoner som av olika anledningar inte kan få barn genom att ha sex.

Surrogatgraviditet eller värdgraviditet – I en del länder är det möjligt för en kvinna att vara gravid med en annan kvinnas ägg och en annan mans spermier. Det vanligaste är att kvinnan är gravid åt ett heterosexuellt par som inte kan få barn genom att ha sex. Ibland är det två män som får barn på det sättet. Kvinnan som är gravid åt någon annan får betalt – det är alltså som ett jobb. Men den del kvinnor gör det också för att de vill, även utan att få betalt. Det kallas altruistisk värdgraviditet. Det finns ingen juridisk lagstiftning kring hur värdgraviditet ska gå till i Sverige, därför går det inte att göra här och de som får barn på detta sätt åker till andra länder. Detta tillvägagångssätt används även av heterosexuella cispersoner.

Adoption – Antingen adoption inom Sverige eller från andra länder. Det första homosexuella paret som adopterade från ett annat land i Sverige fick sitt barn 2017.

Familjehem/jourhem

Bisexuella som lever i en heterosexuell relation tillsammans kan också säga de är regnbågsfamilj.

En ciskvinna och en transkvinna (om hon har kvar sin penis) kan skaffa barn genom att ha penetrerande sex och bli föräldrar på det viset. En del cispar är också redan föräldrar tillsammans med biologiska barn och den ena föräldern gör sin könsbekräftande vård först efter att den har vuxna barn. Om det är en transman, så kallas han ibland ändå mamma av sina barn, men det är individuellt och olika för olika personer.

Förberedelse inför lektionen

Något att skriva på för eleverna

Uppgifter inför avsnitt 6

Reflektionsfrågor

Familjer ser olika ut. De kan bestå av alltifrån två till flera personer. Barn kan ha en, två, tre eller fler föräldrar. Familj har inte alltid med biologi att göra och genom tiderna förändras vad som betraktas som familj.

- Vem bestämmer vad som är en familj?
- Vad säger till exempel juridiken?
- Vem bestämmer över juridiken?
- Har det sett likadant ut genom tiderna? Vem bestämde vad som en är familj förr i tiden? För 100 år sedan? På medeltiden?

Obs!

Om du väljer att reflektera över den här frågan i klassrummet – håll i minnet att elever i dag växer upp i olika familjer och att regnbågsfamiljer blir allt vanligare. Det är inte meningen att värdera vad som är en familj och vad som inte är en familj, snarare är syftet att reflektera över normerna som omger familjebildning.

Uppgifter efter visat avsnitt

Låt eleverna arbeta i mindre grupper med uppgifterna och samla sedan ihop deras svar och tankar i helklass.

Om att bilda regnbågsfamilj

Läs faktarutan om olika sätt att bilda regnbågsfamilj. Ta reda på lite mer om dessa olika sätt. Ni kan förslagsvis fördjupa er i ett sätt var. Finns det skillnader mellan vilka möjligheter och rättigheter det finns i olika länder? Berätta för varandra om vad ni har läst.

Reflektionsfrågor

- Hur är en bra förebild för ett barn?
- Hur hänger könsroller ihop med sexuell läggning? Har heterosexuella familjer bestämda könsroller?

Länkar/mer läsning

På **RFSL** finns det mycket information om hbtq-familjer.

Min pappa Marianne, svensk spelfilm med Rolf Lassgård som bygger på prästen Ann-Christine Ruuths verkliga liv. Det finns också en dokumentär om henne på Sveriges Radio – *När pappa köpte sin första klänning*, P1 Dokumentär.

Samlad förteckning över fördjupning och inspiration

- RFSL Ungdom.se
- Origo
- RFSU.se
- RFSL, Idrott för alla
- Umo.se
- Transammans.se
- Transformer
- Skolverket
- Mind
- UR-produktioner med liknande teman:
 - Fejkskolan; Klacken - attributet som bytte kön
 - 100 frågor om sex
 - Perspektiv på världen; Hijras – Indiens tredje kön
 - Kunskapsverket – Historia, Stonewall

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges. Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas. Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).